

KONGL. MAJ:TS BEFALLNINGSHAFVANDES

uti

Stockholms Län

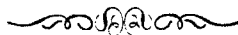
till

KONGL. MAJ:T

i underdånighet afgifne

F E M Å R S - B E R Ä T T E L S E

för åren 1843, 1844, 1845, 1846 och 1847.

STOCKHOLM, 1850.

P. A. NORSTIEDT & SÖNER.

Kongl. Boktryckare.

INLEDNING TILL

Kongl. Maj:ts befallningshafvandes femårsberättelse för åren ... – Stockholm, 1823-1857.

Täckningsår: 1817/1821-1851/55.

Kungl. Maj:ts överståthållares i Stockholms stad och Kungl. Maj:ts befallningshavandes i Sveriges län till Kungl. Maj:t femårsberättelser. Vissa femårsperioder finns även tabellbilagor.

Berättelserna innehåller följande avdelningar:

- Länets allmänna beskaffenhet
- Innevånare
- Näringar
- Politisk författning
- Städer

Efterföljare:

Bidrag till Sveriges officiella statistik. H, Kungl. Maj:ts befallningshavandes femårsberättelser, jämte Sammandrag för åren ... på Nådigaste befallning utarbetad och utgivet av Statistiska centralbyrån. – Stockholm, 1863-1912. Täckningsår: 1856/60-1901/05 = N.F., [1]-10.

Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes uti Stockholms Län till Kongl. Maj:t i underdånighet afgifne Femårs-berättelse för åren 1843, 1844, 1845, 1846 och 1847.

Digitaliserad av Statistiska centralbyrån (SCB) 2010.

Vid digitaliseringen har en innehållsförteckning skapats och lags till.

KONGL. MAJ:TS BEFALLNINGSHAFVANDES

uti

Stockholms Län

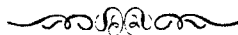
till

KONGL. MAJ:T

i underdånighet afgifne

F E M Å R S - B E R Ä T T E L S E

för åren 1843, 1844, 1845, 1846 och 1847.

STOCKHOLM, 1850.

P. A. NORSTIEDT & SÖNER.

Kongl. Boktryckare.

INNEHÅLL

Underdånig berättelse

	Sid.
§. 1. Länets allmänna beskaflenhet.....	3.
§. 2. Invånarne.....	3.
Till jemförelse af förhållanderne med folkökningen under längre tid må här sammanställas folknummern äfvén enligt förut afgifne Femårsberättelser. Den uppgick.....	4.
Folkökningen har alltså utgjort.....	4.
Då under ifrågavarande qvinquennium folkökning ägt rum endast i en del fögderier och städer, har deremot i andra folknummern minskats. Förhållandet härmed inom de särskilda fögderier och städerna har varit följande.....	4.
§. 3. Näringar.....	6.
Jordbruket.....	6.
Kreatursskötsel.....	8.
Skogarne.....	9.
Bergsrörelsen.....	10.
Tackjernsberedningen.....	11.
Stång- och ämnesjerns-tillverkningen.....	11.
Andra bruk, fabriker och inrättningar.....	12.
Gustafsbergs Porslinsbruk.....	12.
Pappersbruken vid Tumba.....	12.
Bomullsväfnadsfabriken vid Fredriksdal.....	12.
Färgstofffabriken vid Mölna.....	12.
Vaxduksfabriken vid Nedra Frescati.....	12.
Pressjästfabrikerna vid Kräftrike och Katrinedal.....	12.
§. 4. Binäringar.....	13.
Fisket.....	13.
Skälfångsten.....	13.
Sjöfart och Skeppsbyggeri.....	13.
Handel.....	14.
Jagten.....	14.
Saltpetertillverkning.....	14.
Kolning.....	14.
Tjärubräkning.....	14.

Forsling.....	14.
Bränvinsbränningen.....	14.
Husslöjderna.....	15.
§. 5. Förvaltning och Politisk författning.....	15.
Statsbidrag.....	15.
Gästgifveriskjutsningen.....	16.
För hälsovården.....	17.
Vid länets kurhus-inrättningen, som äfven är förenad med stadens, hafva för länet varit vårdade.....	18.
Allmänna Institutet för döfstumma och blinda.....	18.
Fattigförsörjningen.....	19.
Till rofdjurens utödande.....	19.
Länets nya Cellfängelse.....	19.
§. 6. Städerna.....	19.
Södertelge.....	20.
Norrtelge.....	20.
Östhammar.....	20.
Öregrund.....	21.
Sigtuna.....	21.
Waxholm.....	21.

Tabellbilaga

Femårs-tabell för Städerna inom Stockholms Län för Åren 1843-1847

Femårs-tabell för Fögderierne inom Stockholms Län för Åren 1843-
1847

Underdånig Berättelse till Kongl. Majst angående Stockholms län i
statistiskt och ekonomiskt hänseende under åren 1843, 1844,
1845, 1846 och 1847.

§. 1.

Länets allmänna beskaffenhet.

Under ifrågavarande tid hafva länets gränser icke blifvit förändrade. Till inre beskaffenheten har landet icke eller undergått någon annan förändring än den som åstadkommits genom fortsatt uthuggning af skogar och nyodlingar, af hvilka sednare icke någon varit af särdeles stor omfattning.

I judicielt hänseende är länets landsbygd indelad i fem häradshöfdingedomer, i afseende å hvilka den förändring ägt rum, att, enligt Kongl. Majts nådiga bref den 5 Mars 1836, Färentuna härad, som förut tillsammans med Långhundra, Seminghundra och Erlinghundra härad utgjorde en domsaga blifvit, genast efter denna domsagas förre innehafvares, häradshöfdingen och lagmannen J. Ekeröths död den 17 Januari 1844, skiljdt från samma domsaga och lagdt tillsammans med Sollentuna härads samt Danderyds, Åkers och Wermdö skeppslagers domsaga, som i utbyte till förstnämnde domsaga lemnat Wallentuna härad.

Länets indelning i administratift hänseende är oförändrad uti sju fögderier, derinom äro anställda 22 länsmän.

§ 2.

Invånarne.

Enligt 1847 års mantalslängder utgjorde länets folknummer 112,700, deraf 54,288 af mankön och 58,412 af qvinkön. Personella utskylder erlades af 29,550 män och 31,947 qvinnor, hvaremot 24,738 af mankön och 26,465 af qvinkön voro derifrån befriade.

Till jämförelse af förhållanderne med folkökningen under längre tid må här sammanställas folknummern äfven enligt förut afgifne Femårsberättelser. Den uppgick

år 1822	till	95,221	personer
» 1827	»	103,270	»
» 1832	»	104,986	»
» 1837	»	108,989	»
» 1842	»	111,793	»

Folkökningen har alltså utgjort:

från 1822	till 1827,	8,049	personer
» 1827	» 1832,	1,716	»
» 1832	» 1837,	4,003	»
» 1837	» 1842,	2,804	»
» 1842	» 1847,	907	»

Summa för 25 år från 1822 till 1847, 17,479 personer.

Då under ifrågasvarande qvinqvennum folkökning ägt rum endast i en del fögderier och städer, har deremot i andra folknummern minskats. Förhållandet härmed inom de särskilda fögderier och städerna har varit följande:

	Folk- ökning.	Folk- minsk- ning.	
Inom Södertörns fögderi	304	—	på en folkmängd af 24,443.
» Sollentuna d:o	—	285	» » 11,142.
» Långhundra d:o	—	275	» » 15,167.
» Lyhundra d:o	275	—	» » 16,643.
» Frösäkers d:o	211	—	» » 19,059.
» Åkers d:o	217	—	» » 15,693.
» Färentuna d:o	121	—	» » 5,463.
» Öregrunds stad	49	—	» » 650.
» Östhammar d:o	—	7	» » 583.
» Norrtelge d:o	—	46	» » 993.
» Sigtuna d:o	—	34	» » 412.
» Södertelge d:o	14	—	» » 1,153.
» Waxholm d:o	363	—	» » 1,299.
Summa	1,554	647	112,700.

Den betydliga tillökning, som visar sig uti Waxholms stads folknummer, härrör deraf, att deruti blifvit inberäknade de två derstädes förlagda kronoarbetskompanier och desammas befäl, utgörande år 1847 247 personer; hvidan den verkliga folkökningen i länet ytterligare bör minskas med berörde antal, så att densamma under ifrågavarande qvinqvennum rätteligen bör beräknas till endast 660 personer.

Då icke någon förödande eller ovanlig farsot under tiden hemsökt länets invånare är denna ringa tillökning i folknummern märklig. Orsaken dertill är närmast att söka uti tvänne år, 1844 genom ovanligt mycken nederbörd och 1845 af stark torka, felslagna skördar, hvarigenom föranleddes mycken fattigdom bland länets invånare, tillfällen till tjänster och arbete för den tjnande och arbetande klassen minskades och många utflyttningar till andra orter för erhållande af arbetsförtjenst ägde rum, äfvensom det sålunda minskade välståndet för en tid inskränkte möjligheten till äktenskaps ingående. 1846 och 1847 årens goda skördar och de under dessa år ändock gängse höga priser å spannmål förbättrade likväl i betydlig mån länets invånares ställning, ehuru mången långt derefter fått och får vidkännas följlerna af den skuldsättning, som blifvit föranledd af de hårda åren 1844 och 1845, då betydliga undsättningar, gifna af staten och enskilde, måste begagnas. Dessa undsättningar af staten uppgingo till icke mindre än 305,130 R:dr 36 sk. 1 rst. banko, att återbetalas vid uppbördsstämorna för 1846, 1847 och 1848 årens kronoutsylder, med en tredjedel för hvarterdera året; och ändock anlidade under tiden länets invånare mera än vanligt andra läneutvägar, deribland isynnerhet Rikets Ständers Bankodiskontverk. Genom gåfvor tillgodokommo länet under ifrågavarande tid icke mindre än 54,223 R:dr 5 sk. 6 rst.

Att således välståndet uti länet i allmänhet varit mindre under ifrågavarande tidrymd, än under nästförflutna qvinqvennum är en gifven följl af nämnde orsak. Naturligtvis led den del af länets invånare, för hvilka sädesproduktion är nästan den enda näring, mera af skördarnes misslyckande, än skärgårdsboerne, hvilka tillita flera näringsutvägar. På längre tid har väl afven för den arbetande och tjnande klassen svårigheten att förskaffa sig utkomst icke varit större än under samma tid. De derunder företagna och med bidrag af statsmedel understödda flera vägförbättringsarbeten och audra af enskilde gjorda arbetsföretag bidrogo likväl i någon mån att afhjelpa nöden. De under tiden nedtryckta arbetslönerna hafva derefter åter uppgått till de förut vanliga, varierande på olika trakter för ett dagsverke under sommaren af en duglig karl emellan 28 och 40 sk. och af en qvinna emellan 12 och 16 sk.

banko på egen kost, samt under vintertiden emellan hälften och tvåtredjedelar af berörde priser.

Uti trakterna närmare hufvudstaden synes, som borde lättheten till af-sättning af ortens produkter bidraga till välmågans förkofran. Så är likväl öfverhufvud icke förhållandet. En stor del af allmogen lockas deraf att mera, än nyttigt är, borttaga tiden för stadsfärder, oftast utan att hvad de genom ringare produkters försäljning inbringa motsvarar värdet af de dagsverken, de för sig och dragare förspilla. Derigenom komma hemmanens skötsel att lida, dragarnes krafter att medtagas, kostnaderne för lifsuppehälle under resan att göras dyrare än i hemmet, hågen för det dagliga arbetet att förminsкас, och sedligheten att sjunka genom vistelse å krogar och beröring med de sämre af hufvudstadens befolkning.

Att bedöma, huruvida sedligheten på få år varit i aftagande, fordrar en längre tids uppmärksamhet derå, än hvartill Landshöfdinge-Embetet varit i tillfälle. Väl har klagan från många trakter förspotts öfver tilltagande otukt bland ungdomen; men i öfrigt kan icke med någon tillförlitlighet påstås, att sedligheten varit i aftagande under ifrågavarande tidrymd. Det är tvertom ett steg framåt, att fyllerilasten synbarligen aftagit, åtminstone bland det upp-växande släktet, hvartill väl bidragit minskning i krogarnes antal och inskränk-ning i allmogens bränvinsbränning. Den utvidgade folkundervisningen, som med beredvillighet omfattas och nu allmänt kommit till stånd, gifver ock för-hoppning, att genom en allmännare upplysning sederna skola förbättras. En måttstock å sedligheten är brottens antal. I afseende härå måste man dock taga i betraktande, att de flesta gröfre förbrytelser inom länet begås i närhe-ten af hufvudstaden af personer från staden eller af länet icke tillhörande kringstrykare. Om sådana främmande personers brott afräknas, hafva förbry-telserna, åtminstone af gröfre slag, varit till antalet mindre i detta län än på flera andra orter; och är icke anledning till annat yttrande, än att lydnuaden för lagar och myndigheter hos länets invånare varit god.

§. 3.

Näringar.

Jordbruket, som, utom i den yttre skärgården, är länets hufvudnäring, har ymnit utvidgning och omfattas med mera allmänt intresse än tillforene, om än den gamla odaljordens produktivitet icke blifvit förökad, utan snarare kan

anses i den mest sädesproducerande delen af länet förminskad, genom jordens utmagrade i brist af gödningsämnen, en följd af ladugårdarnes förminskning, då under de två härda åren kreatur till större antal försåldes för fyllande af de oombärliga behofven. Genom den tilltagande omtanken för frambringande af foderväxter är likväl förhoppning, att ett bättre förhållande är att emotse.

Åkerjorden brukas bland allmogen ännu på förr öfligt sätt, så att hälften deraf hvarje år ligger i träde. På en stor del af herregårdarne har åter vaxelbruk med flera eller färre årsskiften blifvit gängse. Vid de herregårdar, der icke så skett, odlas dock klöfver och vicker å en del af trädesjorden, hvilket börjat efterföljas af allmogen. Der laga skiften skett, hafva dessa äfven bidragit till ett ändamålsenligare bruk af jorden.

De gamla åkerbruksredskapen, trädesstock eller årder, pinnharf, sladd och vält, äro ännu hos allmogen de vanliga. Sedan plogar af flera förbättrade slag nästan allmänt vid herregårdarne undanträngt bruket af trädesstocken, har likväl plogen äfven börjat vinna förtroende hos allmogen. Plogens vidsträcktare begagnande åtföljes af ett förbättradt dikningssystem, och på flera ställen hafva täckta diken blifvit anlagda.

Ehuru icke några synnerligen stora odlingsföretag under ifrågavarande tidrymd ägt rum, har likväl länets odlade jord derunder vunnit tillväxt med flera tusende tunland, genom sänkning och uttappning af mindre vatten, deribland Waxtunasjön i Länna socken och en mindre sjö vid Hagby i Almunge socken, genom utdikning och odling af mossar och kärr, skogsrodning och uppbyggande af sämre ängsmark. En del af vattenåstappningarne för markens odling äro understödda af lån utaf statsmedel till ett sammanräknadt belopp af 7,504 R:dr 36 sk. banko. De jemförelsevis största odlingarne äro företagna af Friherre Frits Åkerhjelm vid Wårby, Kongl. Sekreteraren Odelberg vid Enskede, landtbrukaren Pettersson vid Fullersta, Statsrådet Friherre Staël von Holstein vid Jerla, Öfversten Grefve von Schwerin vid Jakobsberg, Hans Exellens Herr Grefve Bonde vid Hesselby, Doktor Lake vid Thorsåker, Kapitenen Ahlgren vid Lindö och Foderby, Kongl. Sekreteraren Chierlin vid Hästa, Landtbrukaren C. W. Edbom vid Molnby, Löjtnanten Hammarsköld vid Wängsjöberg och Förste Expeditions-Sekreteraren Lorich vid Hagby.

Ängsvattning efter löjtnanten Edmans method är med framgång inrättad på åtskilliga ställen, och vid Steninge är under anläggning ett mekaniskt vattenuppfodringsverk, för vattnande af en ängsmark vid Mälaren.

Det synes väl, som genom tillökning i den fruktbarande marken, sädesproduktionen bort under ifrågavarande år ökas. Af den tabell, som efter in-

komna uppgifter blifvit öfver utsäde och dess medelafkastning å landet, upp-
rättad och härvid bilagd visar sig förhållandet likväl icke vara sådant. Detta
upplyses närmare af jmförelse emellan uppgifterna derom i de tabeller för
landet, som äro bilagde 1822, 1832 och 1842 årens samt denna Femårs-
berättelse.

	Utsäde, tunnor.				Medelafkastning, tunnor.			
	1822.	1832.	1842.	1847.	1822.	1832.	1842.	1847.
Hvete. . .	3,053	3,771	3,787	3,835	17,489	26,200	26,815	24,585
Råg. . . .	24,425	29,086	29,390	28,450	133,375	173,940	167,349	140,449
Korn. . . .	13,772	14,484	15,399	14,444	79,771	84,592	90,359	68,920
Hafra. . . .	3,458	4,952	5,390	5,942	18,623	25,883	37,069	27,404
Blandsäd.	2,582	3,053	3,455	3,345	15,083	17,892	19,736	14,872
Ärter. . . .	2,485	2,917	3,573	3,393	12,199	15,285	17,306	16,747
Potates. .	17,805	28,782	37,522	36,695	100,599	201,927	208,698	195,789

Om produktionen, beräknad i medeltal för ifrågavarande fem år, verkli-
gen varit så betydligt mindre, som denna jmförelse visar, kan sådant icke
tillskrifvas annat än 1844 och 1845 årens misslyckade skördar. Minskningen
i potatesproduktionen har varit en följd af den åren 1846 och 1847 inträff-
ade så kallade potatessjukan, som hemsökte flera delar af länet.

Under vanliga förhållanden öfverstiger spanmåls- och potatesproduktionen
betydligt ortens egna behof och afsättningen sker till största delen i Stockholm.
Öfriga jordbruksprodukter framalstras till ringa belopp, lin under ortens behof
och hampa ännu mindre. Humleodlingen är ringa och lemnar afkastning till
afsalu endast inom Färentuna härad. I detta härad är trädgårdsskötseln äf-
ven mera allmän, än annorstädes i länet, och trädgårdsväxter derifrån afyttras
i hufvudstaden; men på öfriga trakter äro trädgårdar vanliga endast vid
herregårdarne.

Kreatursskötsel. Boskapsskötseln har under ifrågavarande tidrymd i all-
mänhet icke vunnit förbättring, utom på de större egendomarne, i synnerhet
närmast hufvudstaden, der fäkreatur af flera utländska racer blifvit införskaf-
fade och till en del underhållas genom stallning inne under sommaren. All-

mogens

mogens fäkreatur, af gammal inhemsk race, äro allmänt små, hvartill orsak till en del torde få sökas uti mindre fodertillgång och svagt bete i större delen af länet. Genom lättheten att i Stockholm afyttra foder minskas den förut knappa tillgången derpå. Med den tilltagande odlingen af foderväxter är utsigt, att kreaturen skola förbättras. Oxar börja att af allmogen mera användas till åkerbruket. Å hästar för det inom länet förlagda kavalleriets behof saknas icke tillgång, sedan numera bättre hästar uppfödas, i anseende till öppnadt och begagnadt tillfälle till stobetäckning genom sqvadronsbeskälare och hingstar från Strömsholms stuteri, hvilka ärligen vissa tider blifvit stationerade på åtskilliga ställen i länet. Färskötseln idkas i allmänhet endast till husbehof, och till afsalu blott vid några herregårdar, der större schäferier af flera utländska racer finnas. Allmogens får äro af blandad, Svensk, Tysk och Spansk race. Getter finnas endast på öarne i skärgården, och deras antal inskränkes äfven der. Någon allmänare kreaturssjuka har under ifrågavarande tid icke hemsökt länet.

Såsom ofvan är antydt måste under åren 1844 och 1845 kreatur till icke obetydligt antal afyttras för anskaffande af medel till de oundgängliga behoven, hvaraf minskning i antalet kreatur utaf en del slag blifvit en följd. Det approximativa förhållandet med minskningen och för vissa kreatursslag tillökningen visar sig af följande, enligt uppgifterna uti de vid 1822, 1832 och 1842 årens samt denna berättelse bilagde tabeller, upprättade jemförelse:

	1822.	1832.	1842.	1847.
Hästar	21,748	22,278	22,259	20,644
Oxar	5,712	6,970	6,133	6,318
Kor	36,447	39,220	39,091	38,143
Ungboskap	11,392	11,963	12,427	11,264
Får	67,312	69,260	74,077	74,100
Svin	22,317	25,489	25,891	23,933
Getter	212	326	426	72

Skogarne hafva fortfarande förminskats, till någon mindre del genom odling, men mera genom afyttring af virke, förnämligast ved, som till stor mängd

afsättes i Stockholm. Isynnerhet vid sjökusterna äro skogarne strängt anlitate, så att någon afkastning till afsalu derifrån snart nog icke torde erhållas. I Södertörn medtages granskogen äfven genom sommartiden mycket utöfvad barktägt för garfverierna, dertill ung skog mest användes. Åt skogsvården egnas i allmänhet alltför ringa uppmärksamhet och omtanka för framtiden. Skogsmarkerna i större delen af länet äro eljest af den vidsträckthet, att med behörig skötsel och hushållning någon brist å skogseffekter icke borde befaras, som likväl nu är förhållandet. Endast vid få egendomar är en efter plan ordnad skogshushållning införd, såsom vid Wallox-Säby i Östuna socken, Lockstaholm och Åby i Husby Långhundra socken och i synnerhet vid Schebo bruk i Ununge socken, der skogsvården besörjes af en deruti kunnig person från ett utländskt skogsinstitut. De allmänna skogarna i länet utgöras endast af fyra häradsallmänningar, hvilka af länets jägmästare, biträdd af skogvaktare, vårdas omsorgsfullt och derifrån virke utsynes efter behörigen fastställd indelning till trakhuggning. Rymden af dessa allmänningar och den skogbärande marken å desamma är uppgifven i seduaste Femårsberättelsen. Enligt öfverenskommelser vid hållne sammanträden med häradsboerne erläggas för det virke, som utsynes, vissa afgifter, hvarmed bestridas kostnader till skogarnes skötsel och hvaröfver redovisning afgifves så väl till länsstyrelsen, som till häradsboerne inför häradsrätterne. Utsyningarne af virke från dessa allmänningar, uppgående för åren 1837—1842 till 3,199 famnar, hafva under derpåföljde fem år utgjort tillsammans 3,287 famnar, hvarje famn om 100 kubikfot fast mått. Häruti äro inberäknade 818 stycken timmer.

Bergsrörelsen. Grufvor för upphemtning af annan slags malm än jern äro icke i länet bearbetade. Af jerngrufvorna äro de å Utön i Sotholms härad de förnämsta. Malmbrytningen derstädes har uppgått år 1843 till 55,072 skeppund tackjernsvigt, 1844 till 50,277 dito, 1845 till 61,242 dito, 1846 till 82,031 dito, och 1847 till 82,163 dito. Jerna grufvor i Öknebo härad, hvilka under flera år icke kunnat bearbetas för vattenstånd, hafva, efter anbringande af mekaniska vattenuppfodringsverk, åter kommit i gång och lemnade 1847 8000 skeppund malm. Dessa grufvors malm skall innehålla 70 å 80 procent jern. De öfriga grufvorna, alla belägna i länets nordligaste del, äro Herrängs grufvefält i Häfverö socken, Wiggelsbo grufvor i Wahlö socken och åtskilliga smärre grufvor i Hargs, Forssmarks, Börstils och Wahlö socknar, hvilka alla tillsammans lemnat år 1843, 34,178 skeppund malm, 1844 24,316, 1845 26,302, 1846 42,625 och 1847 34,833 skeppund.

För *Tackjernsberedningen* finnas masugnar vid Bennebol i Bladåkers socken, vid Länna i Almunge socken, vid Edsbro i socknen af samma namn, vid Wällnora i Knutby socken och vid Berkinge i Wahlö socken, hvilken sistnämnde likväl tillsvidare icke begagnas. Tackjernstillverkningen har utgjort:

År 1843	3,895	Skz	tackjernsvigt.
» 1844	13,320	»	»
» 1845	5,333	»	»
» 1846	4,850	»	»
» 1847	11,555	»	»

Gjutgods har tillverkats till belopp af nära 500 Skz.

Stång- och ämnesjerns-tillverkningen bedrifves vid Forssmarks bruk i Forssmarks socken, Hargs i Hargs socken, Schebo i Ununge socken, Rånäs i Fästerna socken, Ortala i Wäddö socken och Nyqvärn i Turinge socken, af hvilka de fyra förstnämnde hafva dels Vallon-, dels Tysksmide. Tillverkningen är uppgifven att hafva bestigit sig

År 1843 till	10,781	Skz	bergsvigt.
» 1844 »	11,744	»	»
» 1845 »	11,924	»	»
» 1846 »	11,776	»	»
» 1847 »	12,163	»	»

Vid Schebo bruk finnes äfven ett valsverk för tillverkning af jernplåtar, vid Nyqvärns bruk en stålugn jemte hammare för stålräkning och vid Forssmarks bruk likaledes en stålugn, privilegierad år 1844. Vid Johannesforss manufakturverk i Forssmarks socken tillverkas vagnsfjedrar, axlar och så kallade svanhalsar, hvilka äro kända för godhet och mycket efterfrågade. Vid Bränninge i Tveta socken och Wira i Kulla socken finnas numera endast manufaktursmiden.

Enligt hvad uppgifvet blifvit har jernmanufaktur-tillverkningen utgjort:

År 1843	1,074	Skz	bergsvigt.
» 1844	1,018	»	»
» 1845	827	»	»
» 1846	592	»	»
» 1847	773	»	»

Några nya stångjernsverk hafva icke blifvit privilegierade under ifrågavarande år.

Från Karta kalkbruk i Sorunda socken har fortfarande afyttrats kalk i större qvantitet. Flera kalkstensbrott finnas äfven i Wårdinge socken och på några andra ställen i länet, derifrån kalken till största delen afsättes i de kringliggande orterna.

Flera goda qvarnstensbrott finnas i Rådmansö socken.

Andra bruk, fabriker och inrättningar.

Bland sådana, hvilkas antal och slag vidare inhemtas af den deröfver upprättade, härvid bilagda tabell, förtjena att nämnas:

Gustafsbergs Porslinsbruk å Wermdön, hvars tillverkningsvärde uppgifvits till 150,000 riksdaler banko årligen.

Pappersbruken vid Tumba, med ett årligt tillverkningsvärde af likaledes 150,000 riksdaler, hvilket bruk hörer under rikets Ständers Bank och vid *Nyforss* i Tyresö socken; hvarjemte vid ofvannämnde Nyqvarns bruk är genom ett derfore bildadt bolag under anläggning ett pappersbruk i större skala, hvartill machinerier blifvit från England införskrifne.

Bomullsväfnadsfabriken vid Fredriksdal i Brännkyrka socken, der 14 väfstolar fortfarande varit i gång.

Färgstofffabriken vid Mølna å Lidingön, der tillverkningens värde uppgifvits till 6000 riksdaler årligen.

Vaxduksfabriken vid Nedra Frescati i Solna socken, hvarest omkring 8,000 alnar vaxduk årligen tillverkats.

Pressjästfabrikerna vid Kräftrike och Katrinedal i sistnämnde socken.

Vid *Ahlö* i Tveta socken har börjats anläggning af en klädesfabrik, som under ifrågavarande år dock icke kommit i gång.

Tillverkningen vid de många Tegelbruken i länet har stigit ej obetydligt och utgör en vigtig näringsgren för länet, i anseende till lättheten att i hufvudstaden afsätta teglet. I synnerhet vid Sundsör i Turinge socken är tillverkningen genom ångmachins begagnande högt uppbragt och skall uppgå till omkring en million stycken murtegel om året. Flera af de öfrige tegelbruken, särdeles omkring Mälaren, äro äfven betydande.

Den genom nådiga Handtverks- och Fabriks-Ordningen den 22 December 1846 medgifna större frihet till inrättande af fabriker och handtverksstäder å landet har under den derefter förflutna korta tid, som är föremålet för denna berättelse, icke föranledt uppkomst af några hufvudsakliga sådana inrättningar å landsbygden.

Mjöl- och sågqvarnar till ett ganska stort antal finnas i länet. Betydligare mjölqvarnar äro de vid Uddby i Tyresö socken, Wällinge i Salems socken, Bränninge i Tveta socken och Loo i Kulla socken, drifna af vattenkraft. Med ånga drifvas nyligen anlagda mjölqvarnar vid Bockholmsund i Eckerö socken och vid Steninge i Husby socken, den sednare i förening med tröskmachin.

§ 4.

Binäringar.

Fisket är för skärgårds-allmogen den förnämsta binäring och kan till och med anses såsom hufvudnäring åtminstone i Börstils och Gräsö socknars skärgård. Hufvudsakligast fångas strömming, derå i sistnämnde skärgård någon märkbar förminskning under ifrågavarande tid icke ägt rum, och har derstädes af denna fisksort till saltning användts omkring 1,200 tunnor om året. Deremot har uti den söder derom belägna skärgården strömmingsfisket högst betydligt aftagit, till stor afsaknad för allmogen vid sjökusten, som af åkerbruk icke har tillräcklig bergning. Fångsten af öfriga fisksorter är ej af någon betydenhet och lemnar ringa till handeln. Fisket i skärgården drifves förnämligast med notar och skötar. Djupfiske i hafvet, förenadt med större kostnad och möda, är icke öfligt.

Skälfångsten, som i sednare tider ständigt aftagit, lemnar ringa afkastning.

Sjöfart och Skeppsbyggeri äro viktiga näringsgrenar för länet och omfattas med stor flit af kustboerne i Roslagen, men deremot nästan intet i Södertörns skärgård. Framför andra utmärka sig Wätö, Wäddö, Rådmausö och Gräsö socknars invånare i dessa näringsgrenar. Seglationen idkas för fraktfart med ortens produkter, isynnerhet skogseffekter, till hufvudstaden, med jerneffekter emellan bruken och norra länen, derifrån skogseffekter tagas i returlast, samt till någon del på utrikes orter. Landtmanna-fartyg och båtar öfver fem läster inom länet utgjorde:

År 1843	270 st. om	5,429 läster.
» 1844	247 » »	5,110 »
» 1845	240 » »	5,280 »
» 1846	228 » »	5,036 »
» 1847	220 » »	5,071 »

Af dessa gingo år 1847 7 fartyg om 510 läster på utrikes orter. Då således minskning uti länets sjöfart årligen ägt rum, torde denna få tillskrifvas min-

skad tillgång på frakter, enär dels tillgång på skogseffekter till afsalu från länet blifvit mindre, dels ock andra kustorters invånare börjat mera förse sig med egna fartyg.

Handel. Hufvudstaden är en beqväm och begagnad afsättningsort för länets produkter. I länets öfriga städer är tillförseln af landtmannavaror ringa. På åtskilliga andra ställen plägar skärgårds-allmogen äfven infinna sig å vissa tider för att af landtallmogen tillbyta sig spannmål emot strömming. I alla länets städer, utom Waxholm, äfvensom vid Skärsta i Edebo socken hållas marknader 2:ne gånger om året.

Jagten lemna någon behållning endast i skärgården, der sträck- och sjöfogel äro föremål derför. På annat villebråd är tillgången inom länet ringa.

Saltpetertillverkning drifves obetydligt, men har dock något tilltagit i norra delen af länet, sedan priset derå blifvit förhöjdt.

Kolning idkas hufvudsakligast i länets norra del för dervarande jernbruks och masugnars behof samt uti skärgården till afsalu i Stockholm.

Tjärubränning äger rum likaledes i norra delen af länet, men icke till större betydenhet, än att den tillverkade tjäran afsättes i orten.

Forsling lemna inkomst för allmogen i de trakter, der jernverk finnas. De goda sjökommunikationerna emellan de flesta delar af länet och hufvudstaden samt andra orter inskränka behofvet af någon annan varuforsling inom länet.

Bränvinsbränningen har bland allmogen varit i betydligt aftagaude, folket till stor fromma, och närmar sig mera till fabriksnäring. Hela pannerymden, som år 1843 uppgick till 51,360 kannor, har år 1847 nedgått till 19,701 kannor. Antalet af behörigen anmälde pannor af särskilda slag har utgjort:

	1843.	1844.	1845.	1846.	1847.
Pannor af 15 kannor och derunder . .	234	243	187	90	154
» af 16 till och med 25 kannor .	1,791	1,811	1,132	593	1,068
» af 26 till och med 35 kannor .	250	256	159	69	108
» af 36 till och med 50 dito .	66	62	31	18	29
» öfver 50 kannor	48	39	23	16	17
Summa Pannor	2,386	2,411	1,532	786	1,736

Husslöjderna befinna sig hos länets allmoge på en icke särdeles hög ståndpunkt. Slöjd af trävaror förekommer dock något i Sorunda socken, der gröfre korgar samt arbetsvagnar och kärror förfärdigas och i hufvudstaden afyttras. Bland qvinnorna är konstfärdigheten ringare än kanske på de flesta andra orter i riket. Endast gröfre ylle-, linne- och bomullsväfnader tillverkas och dessa icke ens allestädes till husbehof. Finare väfnader köpas merendels i städerna och af Westgöthahandlande, hvilka dock till mindre antal än förut besöka länet. I anseende till goda priser å sådana väfnader finner allmogen mindre uträkning vid att sjelf förfärdiga dem. Vadmal tillverkas också mindre än förr, och allmogen börjar mera att begagna gröfre kläden.

§. 5.

Förvaltning och Politisk författning.

Under ifrågavarande år har något hemman hvarken fallit i ödesmål eller blifvit derifrån upptaget, icke eller är något nytt hemman eller nybygge vor- det skattlagdt. Från krono hafva blifvit till skatte löste 3ne hemman. Antalet af hemman, lägenheter, bruk, qvarnar m. m. samt deras olika natur in- hemtas af bifogade tabell. Hemmansklyfningen har icke blifvit utsträckt län- gre än under nästförflutna tiden. Sällan förekommer klyfning utöfver ½dels mantal.

Skiftesverket har fortgått och fördelen deraf inses af allmogen. Ehuru de för landtmannen missgynnande åren 1844 och 1845 föranlède inskrän- ning i landtmäteriförrättningar, hafva likväl under ifrågavarande fem år 270 mantal undergått laga skiften, dervid blifvit delade 8,687 tunnland åker, 11,651 tunnland äng och 43,834 tunnland afrösningsmark, hvarjemte blifvit uppgångne delningslinier och rågångar samt verkstälde stängsel- och vägdel- ningar m. m. till en längd af 4,948,270 alnar.

Statsbidrag: Utskylder och allmänna besvär hafva, såsom de bilagde tabel- lerna närmare utvisa, blifvit beräknade i medeltal för hvarje af ifrågavarande år till följande belopp och värden:

Bevillningen	109,649: 14. —
Ständiga räntor	232,540: 1. 10.
Arrendemedel	37,829: 44. 4.
Kostnad för rustning och rotering . . .	123,177: 24. 6.

Kostnad för städernas underhåll	3,273: 38. 4.
Klerecie-Statens underhåll	400,416: 45. 11.
Fattigförsörjning	16,787: 15. 10.
Skjuts	51,835: 30. —
Väghållning	92,904: 7. 1.
Diverse afgifter, onera och besvär	42,734: 3. 4.
Summa R:dr	844,445: 33. 2.

Utmätningarna ökades betydligt till antal och värdebelopp åren 1845 och 1846, men nedgingo åter år 1847, så att de ej öfversteogo hvad vanligt varit.

Gästgiveriskjutsningen har blifvit på entreprenörer upplåten, emot afgifter af de skjutskyldige och förhöjning i skjutslegan till 24 sk. banko milen för hvarje häst, vid följande gästgivarvärdar, nemligen Alsike, Märsta, Barkarby, Ensta, Hjelmsta, Kimsta, Gottöra, Marma, Åshusby och Vestra Ekedahl; varande skjutsningen i Södertelge stad förut ställd på entreprenad. Vid alla öfriga gästgivarvärdar i länet hafva försök blifvit gjorda till skjutsentreprenaders åstadkommande, men misslyckats. Den stora olikhet i trafiken af resande, som på de större vägarne äger rum under särskilda årstider, till följd af en utvidgad ångbåtskommunikation, hvarmedelst resande emellan hufvudstaden och orter inom och utom länet fortskaffas, medan sjöfarten pågår, gör vid de större gästgivarvärdarne svårighet för skjutsningens öfvertagande på entreprenad, enär entreprenörerne på vissa tider måste vara försedde med större antal hästar än under andra tider. Närmast hufvudstaden ligger hinder äfven deruti, att fodret med mera fördel användes för ladugårdarne, i anseende till lättheten att afyttra mjölk i staden.

Åtskilliga vägförbättringar hafva blifvit företagna och till större delen verkställda, under ledning af utsedde arbetsdirektioner. Å de större landsvägarne hafva de svåraste backarne, till ett antal af 27 stycken, blifvit dels sänkte och dels kringgångne. Det största företaget af detta slag är omläggningen af vägen vid Snickarekrogen nära Fittja gästgivarvärd, dervid en dyrbar stenbro blifvit lagd öfver en djup dalgång. Till utförande af dessa arbeten äro af statsmedel lemnade bidrag till belopp af 42,568 R:dr 32 sk. banko; hvarförutan de vägbyggnadsskyldige på flera ställen bidragit med penningar och dagsverken.

Trafiken

Trafiken å Södertelge och Wäddö kanaler har under ifrågavarande tidrymd ökats. Genom Södertelge kanal passerade:

År 1843 . . .	1,540 fartyg, som erlade i kanalafgift	9,864: 29. —
» 1844 . . .	1,605 » » »	9,562: 31. —
» 1845 . . .	1,896 » » »	11,498: 43. —
» 1846 . . .	2,256 » » »	14,516: 32. —
» 1847 . . .	2,141 » » »	12,993: 44. —
<hr/>		
Summa 9,438 fartyg.		Afgifter 58,436: 35. —

Wäddö kanal begagnades

År 1843 af 445 fartyg, derföre uppburas i afgifter	470: 40. —
» 1844 » 408 » » » »	478: 16. —
» 1845 » 676 » » » »	769: 16. —
» 1846 » 699 » » » »	790: 13. 4.
» 1847 » 579 » » » »	671: 18. 8.
<hr/>	
Summa 2,807 fartyg.	Afgifter 3,180: 8. —

För försäkring af byggnader och löseegendom har inom länet bildats ett bolag, derföre Kongl. Majt den 8 Februari 1844 i nåder fastställt reglemente. Bolaget har fortfarande vunnit allt flera delägare och vid slutet af det brandstodsår, som utgick den 14 Mars 1848, uppsteg försäkringsvärdet för byggnader till 6,898,330 R:dr och för lös egendom till 4,776,730 R:dr, tillsammans 11,675,060 R:dr.

Till befrämjande af landtbruket och andra nyttiga landtmannaföretag har ett Hushållnings-sällskap för länet, enligt af Kongl. Majt den 9 Januari 1847 gillade stadgar, trädt i verksamhet.

De, enligt Kongl. Majts nådiga förordning den 29 Augusti 1843, bildade Sockennämnder å landet synas blifva medverkaude till god ordning i socknarne.

För *helsovården* hafva under ifrågavarande tid varit anställda, likasom förut, två ordinarie och en extra provincialläkare, hvardera med sitt särskilda distrikt, en provincial-chirurg, stadsläkare i Norrtelge och Södertelge, samt särskilda läkare vid det såkallade Löwenströmska lazarettet i Hammarby socken, för Botkyrka och Salens socknar, vid Drottningholms kungsgård, för Invalid-inrättningen vid Ulriksdal, vid Waxholm för der forlagda kommandering af kronoarbetareskorpsen, vid Forssmarks, Hargs och Schebo bruk, Utö gruf-

vor samt Gustafsbergs porslinsfabrik; hvarjemte för länets nya cellfängelse blifvit antagen särskild läkare.

Å Serafimer-lazarettet i Stockholm, hvilket är gemensamt för hufvudstaden och länet, hafva från länet blifvit vårdade år 1843 215 personer, år 1844 219, år 1845 208, år 1846 253 och år 1847 231 eller under alla fem åren tillsammans 1,126 personer.

Vid länets kurhus-inrättning, som äfven är förenad med stadens, hafva för länet varit vårdade:

	1843.	1844.	1845.	1846.	1847.	Summa.
För veneriska sjukdomar	137	122	107	78	91	535
och för andra sjukdomar, förnämligast bensår	60	46	51	51	62	270
Summa	197	168	158	129	153	805

Det medelst besparingar å kurhusfonden år 1842 inrättade och sedermera underhållna lazarettet i Norrtelge har lemnat vård år 1843 för 20 personer, 1844 för 36, 1845 för 58, 1846 för 48 och 1847 för 42 personer, tillhoppa 204 personer.

Å det genom enskild frikostighet inrättade Löwenströmska lazarettet, der fattige sjuke, så långt utrymmet medgifver, mottagas, har sjukvård åtnjutits år 1843 af 88 personer, 1844 af 90, 1845 af 98, 1846 af 107 och 1847 af 99, tillsammans 482 personer.

I de flesta socknar äro ständiga Barnmorskor anställda.

Någon mera betydande sjuklighet har under berörde år icke inom länet förekommit.

Allmänna Institutet för döfstumma och blinda har, under styrelse af dess direktion, deruti Hennes Maj:t Enke-Drottningen, såsom Beskyddarinna, täckts taga del, samt genom nitisk verksamhet och omvårdnad af föreståndaren, kandidaten Ossian Borg, fortfarande haft samma lyckliga framgång, hvarigenom denna stiftelse vunnit välförtjent utmärkelse. Afdelningen för blinda har under ifrågavarande tid ytterligare blifvit af rikets ständer understödd med ett årligt anslag af 1,000 riksdaler banko; och har Hans Maj:t Konungen till samma ändamål täckts år 1846 öfverlåta lägenheten Öfra Manilla; äfvensom till nämnde afdelning blifvit skänkte 5,000 riksdaler af Svenske General-kon-

sulu Anastasy. Vidare hafva tillfallit Institutet genom gåfvor och testamen-
ten af fru Kihlgren 1,120 R:dr, af stadsmajoren Nordlander 1,000 R:dr, af
viktualiehandlanden Wallin 500 R:dr, af enkefru Helin 1,000 R:dr, af demoiselle
Palm 2,000 R:dr, af generalmajoren grefve Nils Gyldenstolpe 818 R:dr
34 sk. 11 rst., af superkargen Siborg 2,000 R:dr, af demoiselle Jenny Lind
2,177 R:dr 8 sk. och af presidenten Boström 1,000 R:dr, utom penningebidrag
till inköp af böcker och materialier samt gåfvor af sådana. Enligt revisions-
berättelserna hafva ifrågavarande fem års inkomster utgjort 79,517 R:dr 13
sk. 6 rst. och utgifterna 75,361 R:dr 16 sk. 4 rst. Årliga medeltalet elever
har varit 75 döfstamma och 9 blinda.

Fattigförsörjningen i länet har blifvit, såsom förut, bestridd genom utdel-
ning från fattigkassor och sockuemagasiner samt sammanskott af matvaror och
penningar. Uti en del socknar, särdeles närmast hufvudstaden, hafva afgif-
terna till fattigvården årligen stigit och äro ganska känubara. Den nådiga
förordningen angående fattigvården af den 25 Maj 1847, som ej förr än den 1
påföljde November trädde i gällande kraft, har således tillämpats så ringa del
af den tid, som denna Berättelse omfattar, att några verkningar af densamma
derunder icke hunnit visa sig.

Till rofdjurens utödande har skall årligen å ett ställe inom länet hållits,
dervid blifvit dödade tillhopa 7 vargar. Till detta ändamål har dock mest
bidragit de af länets invånare, genom öfverenskommelser, som blifvit af Kongl.
Maj: i nåder fastställde, utfästa premier, emot erhållande hvaraf blifvit under
alla fem åren fångade 77 vargar och 120 lodjur.

Länets *nya Cellfångelse* öppnades den 1 December 1846, då länets ran-
saknings- och straff-fångar dit flyttades från Smedjegårdshäktet, och visade sig
redan under påföljde år goda verkningar af ensamhetsfångelsesystemet, genom
fångarnes större höjlighet och mottaglighet för religionslärarens undervisning.
Från 1847 års ingång hafva, jemlikt Kongl. Maj:ts nådiga skrifvelse till Svea
Hofrätt den 2 December 1846, urtima tingen angående häktade personer för
Färentuna och Sollentuna bårader samt Danderyds, Åkers och Wernudö skepps-
lagers domsaga hållits uti dertill inrättad sal i fångelsebyggnaden; och har
detta bidragit till ransakningarnes skyndsammare avslutande.

§ 6.

Städerna,

hvilkas folkmängd är här ofvan uppgifven, hafva i allmänhet icke vunnit nå-
gon mera betydande rörelse.

Södertelge har väl ett förmånligt läge för handel, men hufvudstadens närhet är hinder för denna närings uppkomst derstädes och den drifves endast i minut. Icke någon sjöfart idkas härifrån. Deremot synes en och annan af handtverkerierna vara i stigande. Den fabrik för tillverkning af åkdon, som bedrifves af hofslagaren D. J. Ekenberg, innehar fortfarande främsta rummet och sysselsätter dagligen omkring 50 personer. De här tillverkade åkdon äro mycket efterfrågade och afsättas till alla orter inom riket, till och med till utrikes ort. Stadens bestånd grundas dock hufvudsakligen på jordbruk, hvilket vunnit ständigt förkofran. Några växter för fabrikerna odlas icke.

Utom de i förra Femårs-berättelsen omförmälde undervisningsanstalter har i staden nu äfven blifvit inrättad en folkskola.

Norrtelge. Såsom anledning till folkmängdens aftagande uppgifves det här förut bedrifna gevärsfaktoriets nedläggande. Icke någon näringsgren kan anses hafva här stigit. Stadens många handlande, år 1847 till antalet tjugu, drifva endast minuthandel med varor hemtade från Stockholm. Handtverkarnes antal utgjorde nämnde år 56 mästare, af hvilka dock flera ej hafva utkomst af sina handteringar, utan måste anlita biförtjenster. Fabrikerna voro 6, deribland en klädesfabrik, hvars tillverkningsvärde uppgifvits till 2,642 R:dr. Fisket har fordom utgjort en vigtig näring för staden, men har på sednare åren aftagit och de här skattskrifne 12 fiskare hafva deraf icke tillräcklig utkomst. Stadens sjöfart har, likasom tillföre, varit inskränkt till varors hemfraktande från hufvudstaden och bedrifvits hufvudsakligen med 3:ne jaktbåtar om tillsammans 53 läster. Regulier ångbåtsfart emellan denna stad och Stockholm är sedan år 1846 öpnad.

Någon annan anmärkningsvärd anläggning har härstädes under ifrågavarande år icke skett än ombyggnad af en bland stadens större broar.

Det förtjenar att nämnas, att under denna tid icke någon utmätningssauktion i staden ägt rum.

Östhammar har till hufvudsakligt näringsfång handel, handverk, sjöfart och fiske. Handeln med omkringliggande landsort har i sednare åren tilltagit. Den idkades år 1847 af 14 handlande. Handtverkerierna, som samma år utöfvades af 39 mästare, har icke visat någon förkofran. Någon tillväxt i fabrikernas antal eller de förut varandes betydligare uppkomst har icke visat sig. Sjöfarten, som idkats endast å inrikes orter, har aftagit så, att då stadens fartyg år 1843 voro 4 om 96 läster, fanis år 1847 endast en jaktbåt

om

om 8 läster. Stadens fiskerskap, som fordom i välstånd haft försteget framför borgerskapets öfriga klasser, har till antalet fortfarande förminskats och funnit en allt mera knapp utkomst genom aftagande fiske.

Öregrund. Hufvudnäringen för denna stad har varit sjöfart. För stadens räkning har likväl under ifrågavarande tidrymd sådan icke idkats på andra än inrikes orter och icke vunnit någon tillväxt, utan bibehållit sig vid den ståndpunkt, den år 1842 innehade. Stadens sjöfolk, deribland år 1847 funnos 21 skeppare med burskap, hafva hufvudsakligen varit använda å andra orters fartyg.

Handeln och handtverkerierna äro obetydliga. År 1847 voro skattskrifne 12 handlande och 11 handtverkare.

Fisket är äfven här nedfallet till obetydlighet.

Sigtuna. Välståndet har här varit i jemnt aftagande. Det, som hufvudsakligen utgör stadens försörjning, är jordbruk. Handeln i staden har egentligen varit i en endes hand, ehuru äfven en annan mindre handelsrörelse bedrifvits. Stadens 16 handtverkare hafva ringa rörelse. De ende bland dem, hvilka anses hafva god berguing, äro tillverkarne af stenkärl. Sjöfart idkas alldeles icke. Fisket i Mälaren är obetydligt.

Enligt Kongl. Maj:ts nådiga resolution den 12 November 1846 kommer, vid nuvarande Borgmästarens afgång från tjensten, staden att läggas under landsrätt.

Waxholm. Icke eller i denna stad kan någon näringsgren sägas hafva vunnit förkofran. Dock hafva näringsidkarnes antal ökats, så att det år 1847 utgjordes af 12 handlande, 32 handtverkare samt 51 fiskare och åtskilliga andra näringsidkare. Stadens hufvudnäring, fisket, har i sednare åren varit mindre lönande. Stadens sjöfart är inskränkt hufvudsakligen till fraktning af ved från skärgården till Stockholm och bedrifves med öppna jaktbåtar, hvilkas antal, som år 1843 utgjorde 31 om 380 läster, sedermera årligen minskats, så att det år 1847 bestod af 14 stycken om 212 läster.

Tvifvelsutan saknas uti denna underdåniga Berättelse flera meddelanden som häruti bort finna rum. För denna mindre fullständighet lærer, såsom Landshöfdinge-Embetet vågar tro, finnas någon ursäkt deruti, att af de år,

som Berättelsen omfattar, undertecknad t. f. Landskamererare endast en del och undertecknad t. f. Landssekreterare nästan intet haft befattning med länsstyrelsen samt i följd deraf icke äga den kännedom om under tiden inträffade förhållanden, som kunnat grunda mera utförliga upplysningar och yttranden. Stockholm å Landskansliet den 30 April 1849.

Under Landshöfdingeledighet

På Landshöfdinge-Embets vägnar

B. U. P. Normelli.

G. P. af Sillén.

